

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία (316 - 1453) είναι χωρίς αμφιβολία μία μακράιωνη διαδρομή του Ελληνισμού η οποία αποτελεί γέφυρα σύνδεσης της αρχαιότητας με την νεότερη εποχή. Αλλά και χωρίς το Βυζάντιο είναι αδιανόγητη η Ελληνική και Ευρωπαϊκή ιστορία.

Οι χιλιόχρονοι αγώνες της εναντίον επιδρομών και βαρβάρων επίσης αποτελούν μοναδική προσφορά στον πολιτισμό και την ανθρωπότητα.

Οι στεφθέντες αυτοκράτορες της αριθμούν τους 89 με πρώτο το Μέγα Κωνσταντίνο (272-337) και τελευταίο τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο (1404 - 1453) που έπεσε ηρωικά στην άλωση της Κωνσταντινούπολης.

Ο θρύλος τον μαρμάρωσε και πρόσθεσε:

*Έστειλα δύο πουλιά στην Κόκκινη Μηλιά, που λένε τα γραμμένα
το 'να σκοτώθηκε τ'άλλο λαβώθηκε δεν γύρισε κανένα.*

*Για τον μαρμαρωμένο βασιλιά ούτε φωνή, ούτε λαλιά
τον τραγουδάει όμως στα παιδιά σαν παραμύθι η γιαγιά.*

Ο Μ. Κων/νος γεννήθηκε στην πόλη Νύσσα της Σερβίας και ο πατέρας του Κωνσταντίος Χλωρός που πέθανε το 306 ήταν αξιωματικός του Ρωμαϊκού στρατού, Καίσαρας και αναπληρωτής Αυτοκράτορας στη Δύση.

Η βιογραφία του τον χαρακτηρίζει ευφυή, μορφωμένο, διορατικό, οργανωτικό, ψύχραιμο, αποφασιστικό. Η βασιλεία του υπήρξε κοσμοϊστορική γιατί άλλαξε την μορφή του κόσμου. Αναφέρω μερικές ιστορικές πράξεις του.

Το 312 κατατρόπωσε τον διώκτη των χριστιανών αυτοκράτορα Μαξέντιο στην Ιταλία. Προ της μάχης είδε στον ουρανό φωτεινό σταυρό με την επιγραφή “*εν τούτω νίκα*”. Το γεγονός αυτό αναγράφεται στο απολυτίκιο της εορτής του:

Του Σταυρού σου τον τύπον, εν ουρανώ θεασάμενος, ...

Διέταξε να κατασκευαστεί όμοιο λάβαρο και να χαραχθεί στις ασπίδες το Χριστόγραμμα $\chi\rho$ με αποτέλεσμα οι ενθουσιασμένοι στρατιώτες, ιδίως οι χριστιανοί, να αποδεκατίσουν τον στρατό του Μαξέντιου ο οποίος καταδιωκόμενος πνίγηκε στον Τίβερη ποταμό. Εισελθών θριαμβευτικά στην Ρώμη η Γερουσία τον ανακήρυξε αυτοκράτορα της Δύσης.

Το 313 υπόγραψε το Διάταγμα των Μεδιολάνων (Μιλάνο) με το οποίο κατοχυρώθηκε η ανεξιθρησκεία και η θρησκευτική ελευθερία με ειδική αναφορά στο χριστιανισμό ως νόμιμης θρησκείας και έτσι οι χριστιανοί μπορούσαν ελεύθεροι να ασκούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα.

Όμως, ο Μ. Κων/νος δεν περιορίστηκε μόνο στη θεωρητική θεσμοθέτηση του χριστιανισμού, αλλά ως ιδρυτής του προστάτευε και βοηθούσε έμπρακτα τις χριστιανικές κοινότητες με πολλούς τρόπους: οικονομικούς, φορολογικούς, ανέγερση ναών όπως της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα, κατάργηση ειδωλολατρείας, καταδάφιση ειδώλων, παύση διώξεων κ.λπ. Τα μέτρα αυτά τον έκαναν ιδιαίτερα δημοφιλή.

Ήταν ο πρώτος Ρωμαίος αυτοκράτορας που μεταστράφηκε στο χριστιανισμό και εγκολπώθηκε την χριστιανική πίστη.

Το 324 κατατρόπωσε τον επίσης διώκτη των χριστιανών αυτοκράτορα Λικίνιο που βασίλευε στην Ανατολή και έτσι έμεινε μονοκράτορας στο αχανές Ρωμαϊκό κράτος το οποίο αναμόρφωσε εκ βάθρων με διοικητικές, οικονομικές, κοινωνικές, στρατιωτικές και άλλες μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της αυτοκρατορίας.

Το 325, λόγω του Αρειανισμού, συγκάλεσε στη Νίκαια της Βιθυνίας την πρώτη οικουμενική σύνοδο και συντάχθηκε παρουσία του το

σύμβολο της πίστεως.

Το 326 διέταξε την δολοφονία του γιού του Κρίστου (από την πρώτη γυναίκα του Μινερβίνη) και της δεύτερης συζύγου του Φαύστας για ανήθικες σχέσεις τους και γιατί αυτή υπέπεσε σε απιστία σε άλλη περίπτωση.

Το 328 επέλεξε και θεμελίωσε την αρχαία ελληνική αποικία του βυζαντίου Κωνσταντινούπολη γιατί ήταν συγκοινωνιακός κόμβος και σημαντική στρατηγική περιοχή. Την επέκτεινε, την οχύρωσε και την διαμόρφωσε με την ανέγερση πολυάριθμων νέων κτιρίων. Το 330 τέλεσε με μεγαλοπρέπεια τα εγκαίνιά της, της έδωσε το όνομά του και μετέφερε την πρωτεύουσα από την Ρώμη σε αυτή.

Ασθενήσας πέθανε στην Νικομήδεια και ενταφιάστηκε στον ανεγερθέντα από τον ίδιο ιερό ναό των Αγίων Αποστόλων στην Κωνσταντινούπολη, αφού πρώτα έλαβε το θείο βάπτισμα, αξιώθηκε των λοιπών αγίων μυστηρίων και ζήτησε συγχώρηση των αμαρτιών του.

Η ιστορία τον ονόμασε Μέγα και η ορθόδοξη εκκλησία τον ανακήρυξε ισαπόστολο και άγιο μαζί με την μητέρα του αγία Ελένη. Τιμώνται στις 21 Μαΐου. Έζησε 65 χρόνια από τα οποία βασίλευσε τα 31 από το 306.

Η αγία Ελένη (248 - 328 περίπου) ήταν Ελληνίδα και Χριστιανή.

Γεννήθηκε στην ελληνική πόλη Δρέπανο της Βιθυνίας στη Μικρά Ασία και πέθανε στην Κωνσταντινούπολη.

Το 270 παντρεύτηκε τον Ρωμαίο Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο Χλωρό και το 272 γέννησε τον Μ. Κων/νο τον οποίο γαλούχησε με ελληνοχριστιανικά νάματα. Είναι μία από τις σημαντικότερες προσωπικότητες του χριστιανισμού και τιμάται ιδιαίτερα από την ορθόδοξη εκκλησία.

Σε αυτή αποδίδεται η εύρεση του Τιμίου Σταυρού στην περιοχή του τάφου του Χριστού στους αγίους τόπους, γεγονός που αναγράφεται στο κοντάκιο της εορτής τους: ***Κωνσταντίνος σήμερον, συν τη μητρί τη Ελένη, τον Σταυρόν εμφανίνοσι το πανσεβάσμιον ξύλον,***

Το ιερό σκηνωμά της φυλάσσεται σε λειψανοθήκη στη Βενετία από το 1212. Το 2017 μεταφέρθηκε με τιμές στην Αθήνα για προσκύνημα και παραλήφθηκε από τον Αρχιεπίσκοπο και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ας έχουμε την ευχή και τις πρεσβείες της.

Ο Ιουστινιανός (482 - 565) είχε Μακεδονική καταγωγή και γεννήθηκε κοντά στη Σερβική πόλη Νύσσα από όπου καταγότανε και ο θεός του

Ιουστίνος, αυτοκράτορας του Βυζαντίου από το 518 μέχρι το 527. Τα νεανικά του χρόνια τα έζησε στην Κωνσταντινούπολη και με την βοήθεια του θείου του απέκτησε εξαιρετική μόρφωση ελληνική, λατινική, νομική, φιλοσοφία, θεολογία, φιλολογία, αρχιτεκτονική. Τον υιοθέτησε και τον διαδέχθηκε στο θρόνο. Ξεχώρισε για την οξυδέρκεια, τις οργανωτικές ικανότητες και τη φιλοδοξία του.

Οι κυριότεροι συνεργάτες του ήταν η δραστήρια σύζυγός του Θεοδώρα, οι στρατηγοί Βελισάριος και Ναρσής, ο νομομαθής Τριβωνιανός, ο οικονομολόγος Καππαδόκης, ο ιστορικός Προκόπιος, οι διάσημοι γεωμέτρεις και αρχιτέκτονες Ανθέμιος από το Αϊδίνιο και Ισίδωρος από την Μίλητο στους οποίους ανέθεσε την ανέγερση της τελευταίας Αγιά Σοφιάς και άλλοι.

Βοηθούμενος από όλους τέλεσε σημαντικά έργα σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής, στρατιωτικούς, πολιτικούς, πολιτισμικούς, οικονομικούς, οργανωτικούς, κοινωνικούς, νομοθετικούς και άλλους. Εμπνεόταν από δύο μεγάλες ιδέες, την ανασύσταση της αυτοκρατορίας και την επικράτηση της ορθόδοξης χριστιανικής θρησκείας.

Για την ανασύσταση του Κράτους ανήγειρε μεγαλοπρεπείς ναούς, οικοδόμησε πόλεις, τείχη, φρούρια, οχυρώσεις, υδραγωγεία. Με τους νικηφόρους πολέμους του διπλασίασε την Βυζαντινή αυτοκρατορία.

Για την επικράτηση του χριστιανικού δόγματος και την διάδοση της χριστιανικής πίστης οργάνωσε ιεραποστολές και έχτισε νοσοκομεία, ξενώνες, γηροκομεία, πτωχοκομεία, ορφανοτροφεία και άλλα φιλανθρωπικά ιδρύματα.

Στο μαρμαρόστρωτο προαύλιο της εκκλησιάς υπήρχε καλαίσθητη κρήνη (βρύση) με την επιγραφή:

«**ΝΙΨΟΝΑΝΟΜΗΜΑΤΑΜΗΜΟΝΑΝΟΨΙΝ**» (δηλαδή ξέπλυνε τις αμαρτίες σου και όχι μόνο το πρόσωπό σου). Η φράση αυτή και ανάποδα (από δεξιά προς αριστερά) αποδίδει τις ίδιες λέξεις και το ίδιο νόημα.

Το 532 ήρθε αντιμέτωπος με την σοβαρή κρίση της “**Στάσης του Νίκα**” στον ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης που παρακολουθούσε. Οργανωμένες φατρίες διαμαρτυρήθηκαν έντονα για κοινωνικές διακρίσεις. Ξεσηκώθηκε μεγάλη λαϊκή εξέγερση, ξέσπασαν οδομαχίες, συνελήφθησαν υποκινητές, ελευθερώθηκαν κρατούμενοι, δολοφονήθηκαν φρουροί, πυρπολήθηκε η Αγιά Σοφιά κ.λπ.

Ο Ιουστινιανός ζήτησε από τους στρατηγούς Βελισάριο και Μούνδο να αποκαταστήσουν την τάξη με αποτέλεσμα να σκοτωθούν περισσότεροι από 30.000 άνθρωποι. Παρά ταύτα η αποκατάσταση της τάξης ανέβασε το κύρος του Ιουστινιανού στα μάτια της νομοταγούς πλειοψηφίας. Τα σπουδαία έργα του τον ανέδειξαν ένδοξο αυτοκράτορα με κορυφαίο δημιούργημά του την ανέγερση της Αγιάς Σοφιάς που ο τρούλος της δείχνει ότι κρέμεται από τον ουρανό.

Το 549 πέθανε η Θεοδώρα και το 565 ο Ιουστινιανός έπαθε καρδιακή προσβολή. Στα χρόνια του πολλοί έχασαν την ζωή τους, αλλά για τους πολλούς έκανε πολλά καλά.

Χάρη σε αυτόν η βυζαντινή αυτοκρατορία άρχισε να γίνεται ολοένα και περισσότερο χριστιανική και ελληνική στη γλώσσα, τα γράμματα, τις επιστήμες, τις τέχνες, τον πολιτισμό.

Έζησε 83 χρόνια και βασίλευσε τα 38 από το 527.

Το χρονολόγιο της Αγιά-Σοφιάς.

- 360 Εγκαίνια του πρώτου ναού της Αγιά Σοφιάς την ανέγερση του οποίου άρχισε το 324 ο Μ. Κων/νος και τελείωσε ο γιός του Κωνσταντίνος Β΄.
- 532 Ο Ιουστινιανός, μετά την πυρπόλησή του στη Στάση του Νίκα, θεμελίωσε τον νέο ναό με σχέδια των σπουδαίων αρχιτεκτόνων Ανθεμίου και Ισιδώρου και με διαστάσεις 78 μ. μήκος, 72 μ. πλάτος και 55 μ. ύψος. Για την βετή κατασκευή του εργάστηκαν περισσότεροι από 10.000 εργάτες.
- 537 Εορταστικά εγκαίνια και, σύμφωνα με τον θρύλο, ο Ιουστινιανός αναφώνησε: **«Δόξα τω Θεώ τω καταξιώσαντί με τοιούτον έργον επιτελέσαι. Νενίκηκά σε, Σολομών!»** Στην εποχή του ο ναός είχε 1000 κληρικούς και μέχρι το 1453 λειτουργούσε ως βυζαντινός καθεδρικός χριστιανικός ναός με εξαίρεση την περίοδο 1204 - 1261 που έγινε καθολικός με την σταυροφορική άλωση.
- 1261 Ο Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος επανάκτησε την πόλη και επανέφερε τον ναό στην ορθόδοξη λατρεία μέχρι το 1453.
- 1453 Οθωμανική άλωση με πολλές καταστροφές του ναού και μετατροπή του σε τζαμί.
- 1934 Μετατροπή του σε μουσείο για 86 χρόνια.

2020 Νέα μετατροπή του σε τζαμί και την Παρασκευή 24 Ιουλίου '20 έγινε προσευχή μουσουλμάνων μέσα στην Αγιά Σοφιά με ασβεστωμένες αγιογραφίες - ψηφιδωτά. Έτσι βεβηλώθηκε ολοκληρωτικά το παγκόσμιο σύμβολο της χριστιανοσύνης.

Οι έντονες αντιδράσεις Θρησκευτικών και Πολιτικών ηγετών, καθώς και του πολιτιστικού οργανισμού των ηνωμένων εθνών UNESCO που από το 1985 την συγκαταλέγει στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς, δεν είχαν αποτέλεσμα.

Όμως, παρά τις καταστροφές, τις μετατροπές, τους μινερέδες και χίλια άλλα, η Αγιά Σοφιά θα είναι πάντα του θεού η Αγία Σοφία, όπως 17 αιώνες τώρα, γιατί ο χρόνος του θεού δεν τελειώνει, γιατί είναι οικουμενικό μνημείο, σύμβολο ειρηνικής συνύπαρξης, σημείο συνάντησης θρησκειών και πολιτισμών, αριστούργημα βυζαντινής αρχιτεκτονικής και ιδίως γιατί είναι ριζωμένη στις ψυχές όλων των ορθόδοξων χριστιανών, οι οποίοι την υμνούν, την ευλογούν και τραγουδούν το θρύλο της, όπως π.χ. στο χωριό μου Νεοχώριο Υπάτης Φθιώτιδας:
Συντάς εθεμελιώνανε οι αρχάγγελοι την πόλη

Τελειώνω την περιληπτική και επίκαιρη γραφή μου με το μήνυμα του Αρχαγγέλου για την άλωση της Πόλης και της Αγιά Σοφιάς:

***«Σώπασε κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴ πολυδακρύζης,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικά μας θά 'ναι».***

Το 2000 που ήμωνα ταμίας στον Ι. Ν. Προφ. Ηλία Παγκρατίου κάναμε προσκνηματική εκδρομή στην Αγιά Σοφιά και έμεινα κατάπληκτος από αυτό το ανεπανάληπτο αρχιτεκτονικό καλλιτέχνημα.

Ιωάννης Αθ. Ψαρογιάννης
Αντιστράτηγος Αστυνομίας ε.α.